

Nedávno oslavili významné narozeniny dva členové redakční rady *Živy*: prof. RNDr. Jan Gloser, CSc. (*1. 4. 1942) – spe-

cialista na fyziologii cévnatých i bezcévných rostlin s dlouhodobým zapojením v antarktickém výzkumu.

Hana Skálová

František Krahulec – 60 let

Čas letí. Ani se mi nechce věřit, že je tomu rovných 25 let, co jsem prof. RNDr. Františka Krahulce, CSc., poprvé potkala. Bylo to při domlouvání mé diplomové práce. Dá se tak trochu říci, že jsme společně začínali, protože moje práce byla první, kterou Franta vedl coby školitel. Ironií osudu tak absolvent geobotaniky začínal jako školitel na katedře fyziologie rostlin Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Takových ironií bylo ve Frantově životě víc, ale nebudu předbíhat a vezmu běh událostí jeho života, hlavně toho profesního, po pořádku, jak se na článek k významnému životnímu jubileu sluší.

Franta pochází z východočeského Krčína, což ale ví každý, kdo s ním měl tu čest hovořit víc než 10 minut. Je na město svého mládí, které je od r. 1948 součástí Nového Města nad Metují, i svůj rodný kraj patřičně hrdý. Dává to ale najevo milým způsobem, který v nás, rodáčích z jiných destinací, hlavně z té nepříliš uznávané pražské, nevzbuzuje pocit méněcennosti. K hrdosti na svůj kraj má jeden velmi dobrý důvod, a to vazbu k počátkům vlastní botanické činnosti. Jeho zájem o přírodu a zvláště botaniku velmi podpořil výborný místní florista Karel Krčan, s nímž chodil Franta od školních let na botanické exkurze. Znalosti rozvíjel i v botanické sekci Domu dětí a mládeže v Hradci Králové, založené Marcellem Rejmánkem, v současnosti dlouhodobě působícím jako profesor botaniky a ekologie na univerzitě v kalifornském Davisu. O přínosu sekce svědčí

mimo jiné i to, že z ní vyšli mnozí další významní čeští botanici, mezi nimi nedávný děkan PřF UK v Praze a dlouholetý předseda redakční rady *Živy* Pavel Kovář. Na Střední všeobecně vzdělávací škole v Dobrušce získal Franta nejen klasické vzdělání, ale osvojil si také cenné dovednosti, jako např. umění hry v mariáš, což jsme opakovaně ocenili při pozdějších terénních výjezdech. Studium na katedře botaniky PřF UK v Praze ukončil v r. 1975 obhajobou diplomové práce *Vegetace kulminační části Králického Sněžníku*, vedené právě M. Rejmánkem. Během studií se seznámil se svou skvělou ženou Aničkou, která je mu nejen životní, ale i vědeckou partnerkou (ve spoluautorství manželů Krahulcových vzniklo 15 vědeckých prací indexovaných na Web of Science). Po studiu si vybral jako své budoucí pracoviště Botanický ústav ČSAV a očividně to byla dobrá volba. V Botanickém ústavu pracuje dodnes a během svého působení dosáhl mnoha úspěchů a postů včetně toho nejvyššího ředitelského, což je ale především odrazem Frantovy odpovědnosti za běh okolních věcí.

Jeho začátky v Botanickém ústavu byly poměrně pestré, stejně jako jeho další působení. Po nástupu se během studijního a aspirantského (dnes by se řeklo doktorského) pobytu vedle práce na vlastním doktorátu výrazně podílel na projektech geobotanického oddělení, kterými bylo zpracování *Vegetační mapy hlavního města Prahy* a *Přehledu ohrožených společen-*

RNDr. Zdeněk Soldán, CSc. (*18. 4. 1957) – bryolog, pedagog a kurátor kryptogamologické sbírky katedry botaniky Přírodovědecké fakulty UK v Praze.

Přejeme jim za redakci i redakční radu *Živy* vše nejlepší do dalších let, stálou radost z objevování nového a chuť předávat znalosti i zkušenosti svým následovníkům a studentům.

stev České republiky i studium ekologie lučních společenstev v povodí Žebrákovského potoka. Vedle toho měl na starosti laboratoř zaměřenou na analýzy půdních vzorků, která se v té době rozšiřovala o nové přístroje. V r. 1979 obhájil práci *Smrčiny centrální části Králického Sněžníku* a získal titul RNDr. V r. 1981 přibyla k jeho povinnostem ještě funkce výkonného redaktora časopisu *Folia Geobotanica et Phytotaxonomica*, vydávaného Botanickým ústavem ČSAV jednak jako publikační médium českých a slovenských botaniků, jednak za účelem výměny za tehdy jinak nedostupné zahraniční časopisy; dalším důvodem vydávání tohoto periodika bylo získání recenzních výtisků knižních publikací, které pak zůstávaly v knihovně ústavu pro potřeby všech pracovníků. Ve stejném roce, kdy se stal výkonným redaktorem, se Frantovi podařilo vyjet na tříměsíční stáž na Department of Ecological Botany univerzity ve švédské Uppsale. V dnešní době je to zcela normální, až skoro povinná součást postgraduálního vzdělávání, ale tehdy šlo o husarský kousek spojený s neodmyslitelnou návštěvou, resp. výsledkem pánů ze Státní bezpečnosti. S tím si ale Franta poradil dost netradičně a na nabídku další stáže, tentokrát v Kanadě, výměnou za spolupráci odpověděl se zcela bezelstným výrazem, že by raději na Sibiř, ta že je z botanického hlediska podstatně zajímavější. Nemůžu se ani po letech zbavit dojmu, že pro ty pány získal nálepku „pošetilec nepoužitelný“

1 Studium časoprostorové dynamiky na malé škále; spolu s H. Skálovou při odečtu plochy v r. 2003. Foto V. Hadincová

2 a 3 F. Krahulec (na obr. 2 vpravo) s J. Hadincem. Výzkum vegetace v Banátu (Rumunsko) – travní porost na opuštěném poli a nález česneku. Snímky H. Skálové

pro další spolupráci“ (Franto promiň). Na Sibiř překvapivě neputoval a od estébáků měl pokoj; už za ním nikdy nepřišli. Pro přivýdělek pracoval na inventarizaci flóry a vegetace Krkonoš, což předznamenalo jeho další výzkumný směr. Kandidátem biologických věd s titulem CSc. se stal r. 1986 na základě práce Fytocenologie rostlinných společenstev se smilkou tuhou v Krkonoších a Orlických horách. V Krkonoších se od té doby věnuje studiu dynamiky horských luk. Od r. 1986 byl vedoucím dílčího studijního úkolu tehdejšího státního plánu. Studium v Krkonoších zahrnovalo zejména časoprostorovou dynamiku na malé škále, ale v dlouhém časovém horizontu (některé plochy založené v 80. letech jsou odečítány dodnes), roli dominanty kostřavy červené (*Festuca rubra*), její diferenciaci a populační dynamiku, ekologickou rozdílnost dvou blízké příbuzných druhů – tomky alpské a tomky vonné (*Anthoxanthum alpinum* a *A. odoratum*), sukcesí na loukách po zániku tradičního obhospodařování i vliv různých náhradních způsobů údržby luk. Jeho dlouhodobé vědecké působení i ochota zabývat se problémy Krkonoš vyústily v členství ve vědecké sekci Rady parku, které již delší čas předsedá. Zhruba do poloviny krkonošského výzkumu spadá osmileté období Frantova ředitelování Botanického ústavu AV ČR. Ústav přebíral těsně po období velkých finančních škrtů a propouštění, kdy bylo problematické zajistit peníze i na základní nezbytné opravy a vyřídit četné restituční nároky. K úsměvným součástem ředitelování patřilo předsednictví v místním honebním spolku. Frantovi vždy ležel na srdci zdárný dlouhodobý vědecký rozvoj ústavu, o který velmi dbal a věnoval mu mnoho energie. Není divu, že si na

krkonošské louky jezdil k vědě doslova odpočinout. Z krkonošského výzkumu pocházejí jeho první články uveřejněné v zahraničních časopisech a na Krkonoších školil své první diplomanty a doktorandy, kteří se nyní počítají na desítky a pracují na širokém spektru témat. Ačkoli se takřka od začátku zajímal o česneky, je v jeho odborném vývoji patrný příklon k taxonomickým a hlavně genetickým tématům. Jako první to byly zajímavé skupiny vyskytující se v Krkonoších: violky (*Viola*) a jestřábníky chlupáčky (*Hieracium* srbgen. *Pilosella*). Ty druhé momentálně tvoří těžiště Frantova výzkumu (viz spoluautorisky také Živa 2004, ukázkové číslo: 12–14,

Chlupáčky včera dnes a zítra). V nedávné době kromě toho pracoval i na kozích bradách (*Tragopogon*) a pýrech (*Elytrigia*). U těchto rodů ho zajímá především mezidruhové křížení a procesy vzniku variability ploidních úrovní, intenzivně studované právě u chlupáčků. Rozhled v oblasti genetiky mu přinesl tříleté členství v České komisi pro geneticky manipulované organismy. Šíře studovaných problémů vypovídá o jeho širokém botanickém rozhledu. Na Frantovi já i mnozí další oceňujeme schopnost dávat do souvislostí věci nejen z různých botanických podoborů, ale zasazovat je do výrazně širšího kontextu, což je možné díky jeho dobrým znalostem v dalších přírodních vědách jako geografie či geologie a také obdivuhodné paměti. Dobrým dokladem toho byla i semestrální přednáška Teorie nauky o vegetaci, kterou náš kolega Tomáš Herben velmi doporučoval studentům s trefným přídomek „ekologie rostlin čtená podruhé“ právě kvůli uvědomění si všech možných souvislostí. Dále přednášel na katedře botaniky PřF UK v Praze i část populační biologie rostlin. Těžištěm jeho pedagogického působení je nyní Univerzita Palackého v Olomouci, kde se r. 2007 habilitoval na profesora. Zdá se až neuvěřitelné, že vedle toho všeho stačil vychovat tři děti, nemluvě o péči o zahradu, dům a sbírku kaktusů. Kde bere čas na četbu nevědecké literatury a sledování politiky, už ale vážně nechápu. Navíc, když děti odrostly, stal se ve snaze udělat něco dobrého pro obec členem zastupitelstva v Průhonících. Dlouhodobě se také angažuje v ochraně přírody, je členem Stínové rady Národního parku Šumava.

Frantovi za sebe i za ostatní přeju, ať se dílo i nadále daří, slouží zdraví a vše okolo je mu jen ku radosti.

Zdeněk Soldán, Zdeněk Palice

Jiří Liška šedesátníkem

12. března 2012 tomu bylo 60 let, co se narodil Jirka Liška (tak ho zná spíše mladší generace) alias Lišoun, jak ho oslovuje větší část kamarádů a kolegů. Jirka/Lišoun je osobností tak extrémně aktivní a košatou, že je zde místo jen na několik spíše namátkových zastavení.

● **Lichenolog.** RNDr. Jiří Liška, CSc., je vlastně posledním žákem profesora Zdeňka Černožského, jednoho z našich nejvýraznějších reprezentantů nauky o lišejnících. Publikoval více než 70 vědeckých studií tematicky zaměřených především na bioindikaci pomocí lišejníků a také na mapování výskytu lišejníků v České republice, dále ekologicko-floristické příspěvky, nomenklatorické články atd. Spolupracoval a stále spolupracuje s řadou kolegů z tuzemska a zahraničí, zejména pak s lichenology ze Slovenska (Ivan Pišút, Anna Lackovičová). Významné jsou již jeho rané lichenobioindikační studie zabývající se vlivem znečištění ovzduší na

lichenofloru území rodného Táborska (diplomová a posléze i kandidátská dizertační práce). Na epifytických lišejnících jasně demonstroval, že jsou velmi spolehlivými indikátory míry znečištění ovzduší. Získaná data později shrnul v samostatných článcích a využil je i v následujících letech při modelování metodologických postupů pro bioindikaci pomocí lišejníků (ve spoluautorství s Tomášem Herbenem).

K dalším důležitým publikačním počínům patří výrazný podíl na tvorbě Katalogu lišejníků České republiky (Vězda a Liška 1999), shrnujícího dosud známé publikované údaje z našeho území. Podstatná je také role hlavního autora červeného seznamu a checklistu lišejníků ČR (Liška a kol. 2008, Preslia) a jeho obnovené verze (Liška a Palice 2010, Příroda). Nevyhýbá se však ani z hlediska citačního hodnocení málo ceněným tématům, jako je např. české jmenosloví lišejníků (také článek v Živě, viz dále).

1 Pro lichenologa typický (pro případně kolemjdoucí však poněkud podezřelý) postoj. Jirka při studiu epifytických lišejníků na borce mohutné borovice Heldreichovy v jihoalbánském NP Llogara